

Для визначення функціональної активності лімфоцитів використовували лімфоцитарне число (ЛЧ) за формулою: $LЧ = RIFCD/RCD$, де RIFCD – ранжовані дані показника IF певного пулу лімфоцитів, RCD – ранжовані дані відсотка певного пулу лімфоцитів. Роботу виконано коштом держбюджету України.

Результати та їх обговорення. Встановлено, що ЛЧ загального пулу Т-клітин найнижче у хворих групи А, що означало пригнічення функціональної активності Т-лімфоцитів, причому за рахунок як Т-хелперної субпопуляції, так і Т-цитотоксичних клітин ($p < 0,05$). У групі Т також спостерігалось пригнічення функції Т-клітин, але переважно за рахунок Т-хелперної субпопуляції, але не таке виражене, як у групі А, тому що компенсувалося посиленням активності Т-цитотоксичних клітин ($p < 0,05$). У хворих групи ТА порівняно з хворими групи А ЛЧ було достовірно вище – майже у 2,5 рази ($p < 0,05$), що свідчило на користь активації

Т-лімфоцитів у разі токсико-алергічних реакцій, причому за рахунок Т-хелперної субпопуляції ($p < 0,05$), як і в групі БП. ЛЧ В-лімфоцитів також виявилось значно нижчим у групі А, ніж у хворих інших груп ($p < 0,05$), і не відрізнялось від референтних значень, що свідчило про виражену енергію В-системи імунітету у хворих з алергією. Натомість у пацієнтів у групах ТА, Т і БП відбувалося достовірне підвищення ЛЧ В-лімфоцитів порівняно з референтними значеннями ($p < 0,05$), що свідчило про активацію в них В-ланки імунітету. Активація природних кілерів була характерна лише для групи Т, тоді як в інших трьох групах ЛЧCD16+56+ залишалось в межах референтних значень.

Висновки. Отже, одним із маркерів імунної системи, що дає змогу лабораторно диференціювати алергічні та токсико-алергічні реакції до протитуберкульозних препаратів, можна вважати ЛЧ, яке віддзеркалює функціональну активність кожного окремого лімфоцита крові.

УДК: 612.112:311.6[616-022.8:616.24-002.5](043.2)

DOI: 10.32902/2663-0338-2022-4.1-39

Лабораторна діагностика токсико-алергічних реакцій до протитуберкульозних препаратів у хворих на туберкульоз легень із застосуванням лімфоцитарно-печінкового коефіцієнту

Рекалова О.М., Матвієнко Ю.О., Панасюкова О.Р., Жадан В.М., Ясирь С.Г., Будьонна М.П.

ДУ «Національний інститут фізіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України», м. Київ, Україна

Обґрунтування. Розвиток побічних реакцій (ПР) на протитуберкульозні препарати (ПТП) створює загрозу для проведення повноцінного курсу хіміотерапії. Нерідко ПР на лікарські засоби мають змішаний або токсико-алергічний характер, тобто передбачувані токсичні реакції можуть спричинити розвиток непередбачуваних алергічних реакцій. У разі токсичних ПР найчастіше страждає печінка, яка відіграє головну роль у хімічному гомеостазі, забезпечує біотрансформацію й часткове виведення більшості ПТП.

Мета. З огляду на зв'язок імунної та гепатобілярної систем організму та переважної більшості печінкових реакцій на ПТП метою роботи було розроблення та визначення лабораторного показника, який відображає порушення балансу цих систем організму у хворих на туберкульоз (ТБ) із клінічними ознаками ПР до ПТП.

Матеріали та методи. Дослідження проводилося серед 68 хворих на ТБ, які проходили стаціонарне лікування в Національному інституті фізіатрії і пульмонології НАМН України. Залежно від наявності клінічних і лабораторних ознак токсичних й алергічних реакцій до ПТП хворі були розподілені на чотири групи: А – з клінічними ознаками алергічних реакцій; ТА – з клінічними ознаками токсико-алергічних реакцій; Т – з ознаками токсичних реакцій; БП – без клініко-лабораторних ознак токсичних й алергічних реакцій. У сироватці крові хворих визначали біохімічні маркери печінкової недостатності: рівні аланінамінотрансферази (АЛТ) й аспартатамінотрансферази (АСТ). У крові хворих методом проточної цитометрії визначали вміст Т-лімфоцитів, їхніх

основних субпопуляцій, В-лімфоцитів, природних кілерів та їхню інтенсивність флуоресценції (IF). Для встановлення порушення балансу імунної та гепатобілярної систем організму на підставі комп'ютерного аналізу даних нами було розроблено лімфоцитарно-печінковий коефіцієнт (ЛПК). Статистична обробка матеріалу здійснювалася із застосуванням ранжованих рядів даних з однаковою кількістю рангів, яка дорівнювала 5 (Burges С., 2010). Роботу виконано коштом держбюджету України.

ЛПК розраховували за формулою: $LПК = RCD \times RIFCD / RALT \times RACT$, де RIFCD – ранжовані дані IF певного пулу лімфоцитів, RCD – ранжовані дані відсотка певного пулу лімфоцитів, RALT – ранжовані дані АЛТ, RACT – ранжовані дані АСТ.

Результати. Встановлено, що ЛПК був найнижчим у групі хворих із токсико-алергічними проявами непереносимості ПТП (від ЛПКCD4+ $1,32 \pm 0,56$ ум. од. до ЛПКCD16+56+ $3,05 \pm 0,85$ ум. од.), а найвищим – у групі хворих без клінічних ознак як токсичних, так і алергічних реакцій (від $7,07 \pm 0,51$ до $16,13 \pm 1,75$ ум. од. відповідно; $p < 0,05$). Водночас у групі здорових осіб він був у межах від $4,00 \pm 0,61$ до $13,00 \pm 1,55$ ум. од.

Висновки. Отже, клінічні прояви непереносимості ПТП залежать від балансу імунної та гепатобілярної систем організму людини, а маркером порушення цього балансу може служити саме ЛПК. Тобто що нижче ЛПК, то більше ймовірність появи сукупності клінічних проявів токсико-алергічних реакцій у хворих на ТБ.